

Regeringens svar på interpellationen om konsekvenserna av regeringens beslut för pensionstagare

Social- och hälsovårdsminister Hanna Mäntylä 21.10.2015

Ärade talman!

I interpellationen tar man fasta på en mycket viktig fråga: pensionärernas försörjning och särskilt situationen för pensionärer med låg inkomst.

Regeringen ser mycket allvarligt på denna fråga. Vår uppgift är att utreda hur det kan säkerställas att pensionerna och försörjningen räcker till i fortsättningen och att det skapas jämlika och rättvisa möjligheter till tryggt åldrande – även i ett framtida Finland.

Varje regering måste anpassa sig till det rådande ekonomiska läget. Det kommer knappast som en överraskning för någon att denna regering måste fatta svåra beslut. Regeringen har förbundit sig till att minska hållbarhetsunderskottet genom såväl besparingar som strukturella reformer. Målet är att skuldsättningen i förhållande till bruttonationalprodukten ska brytas före utgången av valperioden.

Ärade talman,

Mina egna föräldrar är i 80-årsåldern. De har levt i en tid då Finland har fört två tunga krig, betalat krigsskadestånd, övergått från agrarsamhälle till industrisamhälle och sett servicesektorn blomma upp. Nu står denna generation inför en ny brytningsperiod. Deras generation har skapat grunden för vårt välfärdssamhälle. De var i yrkesverksam ålder under lågkonjunkturen på 90-talet som återspeglade sig i många familjer. De har alltid arbetat hårt och utan att klaga – precis som många i dag skulle göra, bara det fanns arbete. Tack till den generationen!

Själv hör jag till en generation som på många sätt har varit privilegierad. Hur ser det då ut för mina egna barn? De ungdomar och unga vuxna som nu växer upp är inte alls lika optimistiska i fråga om framtiden som min egen generation kunde vara. Hurdana välfärdsstrukturer vill vi ge dem?

Detta är en del av kärnan i politiken. Denna regering vill bedriva en ansvarsfull politik och säkerställa att pengarna räcker till även i framtiden. Vi vill ge de unga en tro på framtiden – på att den välfärd vi utvecklat i årtionden nog håller och på att arbete är det som också ger oss skydd för ålderdomen.

Vi ska se till att personer i olika ålder har arbete och arbetskarriärer med hjälp av vilka vi skapar möjligheter att intjäna pension. Regeringens mål är därför att få Finlands ekonomi på en väg som leder till hållbar tillväxt och sysselsättning. Finansieringen av de offentliga tjänsterna och den sociala tryggheten måste säkerställas. På detta sätt kan vi även i framtiden ha starka

grundstrukturer som säkerställer förutsättningarna för ett gott liv också när livet inte går som man önskar eller när det sker någonting oförutsett. Våra liv ser alla olika ut.

Om vi inte nu gör de nödvändiga reformerna, som också innefattar svåra nedskärningar, är de mångdubbelt svårare att göra i framtiden. Vi kan inte fortsätta den ändlösa skuldspiralen och lämna bördan av att betala skulderna till kommande generationer. Detta är helt enkelt inget alternativ för ansvarsfulla politiker, även om besluten är mycket svåra.

Ärade talman!

Den inkomstnivå som grundtryggheten säkerställer ligger i Finland på västeuropeisk medelnivå. De pensionstagare som har de lägsta inkomsterna får garantipension. Regeringen förbättrar deras situation genom att höja garantipensionen med ca 20 euro per månad. I och med ändringen i rundradioskatten tas skatten inte längre ut av dem som enbart får garantipension eller folkpension.

Det ska beaktas att alla pensionstagare inte får ålderspension. Det är viktigt att också satsa på att ingen går i förtida pension på grund av nedsatt eller förlorad arbetsförmåga. Detta svarar vi på t.ex. genom en totalreform av rehabiliteringslagstiftningen. Viktigt är också regeringens spetsprojekt som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra.

Regeringen har som mål att stärka människor att klara sig självständigt, att öka deras valmöjligheter i livet och att minska beroendet av olika inkomstöverföringar. Detta vill man nå t.ex. genom att förbättra möjligheterna för företagare med funktionsnedsättning att bedriva verksamhet samt genom att undanröja de bidragsfällor som sammanhänger med invalidpension och förvärvsinkomster.

Regeringens spetsprojekt innehåller utöver dessa åtgärder många satsningar på ett övergripande främjande av välfärd och hälsa samt på minskad ojämlikhet. Vi ska inleda ett nationellt program för att främja psykisk hälsa och förebygga ensamhet. Vi kommer också att göra en utredning av ensamståendes ställning i samhället. Alla dessa åtgärder gäller även pensionstagare.

I denna diskussion finns det anledning att lyfta fram det faktum att särskilt pensionerade kvinnor löper en stor risk för fattigdom. Denna fråga har inte lyfts fram tillräckligt i jämställdhetspolitiken under åren. Kvinnors pensioner är lägre än mäns pensioner. Detta är ett resultat av många olika faktorer under arbetslivet – löneskillnader, avbrott i arbetslivet, karriärutveckling, familjeledigheter. Dessa faktorer bör påverkas redan under tiden i arbetslivet: genom att fördela familjeledigheterna jämnare, främja lönejämställdhet och avhjälpa segregering på arbetsmarknaden.

Jag vill utmana inte bara mig själv genom mitt eget förvaltningsområde utan också andra viktiga aktörer och påverkare - inklusive alla riksdagspartier till förebyggande arbete mot könsrelaterad fattigdom.

Ärade talman!

Den regeringsproposition som gäller en sammanslagning av bostadsbidraget för pensionstagare med det allmänna bostadsbidraget kommer snart att lämnas till riksdagen. Ett syfte med sammanslagningen av bostadsbidragen är att klargöra bestämningsgrunderna för social trygghet och att förenhetliga bostadsbidragssystemen. Genom sammanslagningen av bostadsbidragen behandlas alla låginkomsttagare rättvist och jämlikt när det gäller bostadsbidraget.

I och med ändringen kommer bidraget att öka för ungefär en tredjedel av dem som bor i relativt förmånliga lägenheter. Detta innebär att de pensionstagare som har de allra lägsta inkomsterna drar mest nytta av reformen.

När pensionstagarna överförs till det allmänna bostadsbidraget minskar bidraget för ca 70 procent av dessa bidragstagare. Hurdan effekt ändringen har i de enskilda fallen beror i huvudsak på pensionstagarens inkomster, boendeutgifter och i vilken kommungrupp bostaden är belägen.

Regeringen skyddar de pensionärer som vid lagens ikraftträdande lyfter bostadsbidrag för pensionstagare från oskäliga situationer genom övergångsbestämmelser och ett så kallat skyddat belopp. Bidragstagarna omfattas av en minst sex månader lång övergångsperiod för att ge dem tillräckligt med tid att anpassa sig till den nya bidragsnivån.

Tack vare det skyddade beloppet kan nivån på bostadsbidraget efter övergångsperioden sjunka med högst 60 euro per månad per person. Det skyddade beloppet ska betalas under högst 10 års tid eller tills nivån av det allmänna bostadsbidraget är lika hög som nivån för det skyddade bidraget.

Jag vill dock påpeka att människors skäliga boendekostnader är ännu viktigare än bidragen.

Ärade talman!

Den sänkning av folkpensionsindex som görs nästa år grundar sig direkt på gällande lag. Den grundar sig inte på någon separat lagändring eller något annat beslut. Indexet påverkas bl.a. av priserna på livsmedel och bränslen, som har sjunkit. I praktiken inverkar prissänkningen så att de förmåner som är bundna till folkpensionsindex minskar med ett par euro i månaden.

Regeringen har dock beslutat att genomföra separata höjningar av beloppet av garantipensionen och beloppet av utkomststödets grunddel, vilket innebär att beloppet av dessa förmåner inte sjunker trots att indexet sjunker.

Även om klientavgifterna inom social- och hälsovården höjs, gäller höjningarna dock inte avgifterna för långvarig anstaltsvård, serviceboende och regelbunden service i hemmet. I syfte

att förhindra oskäligt stora kostnader har det i lagen angetts ett avgiftstak som säkerställer situationen för dem som använder mycket service.

Ärade talman!

Den äldre befolkningen är ingen enhetlig grupp. Även behovet av stöd eller omsorg varierar. Äldre personer ska inte endast ses som passiva mottagare av olika åtgärder. Bland dem finns det allt fler som lever ett aktivt liv och som till och med upplever att denna tid är den bästa i deras liv.

Vi vill trygga alla en värdig ålderdom där de enskilda behoven beaktas.

Tyngdpunkten i vården av äldre personer har redan länge legat på att frångå institutionsvården och utvidga den service som ges i hemmet. Kommunernas ökade handlingsfrihet förbättrar kommunernas möjligheter att utveckla nya serviceformer i syfte att göra det möjligt för äldre att bo hemma. För att förbättra boendeförhållandena för äldre bedriver vi också intensivt ministerieövergripande samarbete.

Nya serviceformer som placerar sig någonstans mellan service som ges i hemmet och långvarig institutionsvård måste också utvecklas. Personalen ska vara tillgänglig på ett mer flexibelt sätt i enlighet med klienternas behov. På detta sätt kan man trygga äldre personer möjlighet till genuin närvaro.

Regeringen satsar hårt på att utveckla närståendevården och familjevården samt på att främja möjligheterna för äldre personer att bo hemma. Målet är att tjänsterna ska vara jämlikare än för närvarande. Servicesystemet för äldre personer reformeras genom att det skapas sammanhängande service som motsvarar deras behov och som ges i rätt tid. Sammanlagt 30 miljoner euro har reserverats för detta.

Utvecklandet av förutsättningarna för närståendevårdare och familjevårdare att orka bättre och av den service som ges i hemmet stöds också med betydande permanenta anslagsökningar; från och med 2019 är de årligen ca hundra miljoner euro.

Ärade talman!

År 2013 gav social- och hälsovårdsministeriet tillsammans med Finlands Kommunförbund ut en kvalitetsrekommendation för att trygga ett bra åldrande och förbättra servicen.

Kvalitetsrekommendationen ses över så att det absoluta minimiantalet anställda på serviceboende med heldygnsomsorg och ålderdomshem är 0,40–0,50 vårdare per boende i stället för den nuvarande miniminivån 0,50. Ändringen gäller dock inte hälsovårdscentralernas bäddavdelningar. Dessutom blir det möjligt att räkna antalet anställda när det gäller dimensionering av personalen på ett mer mångsidigt sätt än tidigare. Verkställigheten av äldreomsorgslagen har följts på ett konsekvent sätt.

Även här finns det skäl att betrakta helheten och äldre personers enskilda behov. Att bemöta dessa behov på ett kvalitativt och mänskligt sätt med respekt för en värdig ålderdom inbegriper också mycket annat än väggar och decimaler.

Ärade talman!

Det är nödvändigt att i likhet med den förra regeringen fortsätta med besparingarna i fråga om sjukvårdsersättningarna i syfte att balansera statsfinanserna.

Genom de ändringar i läkemedelsersättningarna som träder i kraft vid ingången av året ökar patienternas självrisk. Samtidigt sänks dock priserna för vissa läkemedel och därigenom de kostnader som läkemedelsbehandlingen orsakar dem som behöver läkemedel.

I det årliga självrisktaket för läkemedelskostnaderna görs inga ändringar.

Ärade talman!

När man fattar omfattande sparbeslut som rör många förmåner är det nästan oundvikligt att vissa hushåll drabbas hårdare än andra. I de fall utkomsten ser ut att äventyras kan klientavgifterna jämkas. I de allra svåraste fallen är det i sista hand utkomststödet som garanterar en tillräcklig utkomst.

Eftersom avsikten är att utbetalningen av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten, kommer man äntligen efter många år av diskussion att få förmåner enligt den s.k. principen om en lucka. Detta gör det i framtiden möjligt för alla människor att på lika grunder få alla de olika former av social trygghet och socialbidrag som de är berättigade till. Regeringen gör också en grundlig utredning av hela systemet för social trygghet och har förbundit sig till att reformera det och göra det tydligare. Vi vet att många som är berättigade till olika stöd blir utan dem på grund av en svåröverskådlig och överlappande lagstiftning.

Folkpensionsanstalten har undersökt vilka konsekvenser regeringens beslut har för pensionstagarna. Utredningen kan sammanfattas så att av de enskilda besluten har sammanslagningen av bostadsbidragen störst ekonomisk inverkan på pensionstagarna. Konsekvenserna av ändringarna av övriga förmåner eller index är mindre.

Konsekvenserna av enskilda sparbeslut har bedömts på ett heltäckande sätt. Bedömningarna har gjorts utifrån bästa tillgängliga material. Innehållet i enskilda ändringar har i många fall preciserats först nyligen. Det beror delvis på att regeringen har sökt lösningar där de negativa konsekvenserna blir så små som möjligt.

Regeringen följer också aktivt de olika åtgärdernas verkningar, för att besluten inte ska drabba någon grupp på ett oskäligt sätt.

Ärade talman!

Regeringen både vill och kan blicka långt framåt. Vi lever i många avseenden i en brytningsperiod. De närmaste åren får utvisa om regeringen lyckas nå sitt ambitiösa mål att stoppa vårt lands skuldsättning, styra in de nödvändiga reformerna på rätt väg och underlätta uppkomsten av nya arbetsplatser och människornas sysselsättning. Endast om vi kan se med tillförsikt på framtiden och har viljan och förmågan att ta hand om varandra även under sämre tider med mindre resurser klarar vi av utmaningarna i en föränderlig värld. Endast på det sättet kan vi ha något att dela ut även i framtiden. Detta kräver att man måste ge avkall på något, men ger samtidigt möjlighet för oss att bibehålla grunden för välfärdssamhället. Till dessa grunder hör att de som har det allra sämst ställt stöds. Denna utgångspunkt kommer inte heller denna regering att slopa. Vi tänker inte lämna någon ensam.

Det skulle vara lätt att börja beskylla tidigare regeringar – döma och gräva fram de åtgärder som vidtagits och de beslut som fattats före denna regering. Att fråga varför ni gjorde något eller lät bli att göra något. Att tala om vilka konsekvenser de besluten och det att beslut inte fattades har haft på den verklighet som denna regering nu i sin tur agerar i.

Jag tror dock inte på att bedriva en sådan politik. Varje regering och regeringsparti har gjort och görs sitt bästa under de ekonomiska och samhällsliga förhållanden som just då råder. Varje politiker är väl medveten om att var och en i tur och ordning måste fatta beslut som drabbar någon i denna värld. Var och en i denna sal vet mycket väl att vi har framför oss en mycket svår tid då enbart knappa resurser kan erbjudas. För att vi i framtiden även också ska ha något annat att erbjuda måste vi blicka framåt.

Varje generation strävar efter att ge en bättre framtid och ett bättre samhälle i arv till följande generation. Det bästa vi kan lämna i arv är ett på alla sätt tryggt samhälle som även följande generationer kan och vågar fästa sig vid och känna tillit till.